

היום נלמד בעזרת ה':

קידושין דף לט

אמר ליה לוי לשמואל: אריוך: 'אריוך' הוא 'מלך' ושמואל נקרא בתואר 'מלך' בגלל שהוא היה בקי בדינים ושופט (רש"י בשבת). לוי ביקש משמואל שיעשה לו 'ספק ערלה' והוא יאכל. דהיינו ששמואל יקטוף פירות ולא יאמר ללוי מהיכן הוא קטף אותם, ואז יהיה ללוי 'ספק ערלה' ויהא לו מותר לאכול בחו"ל.

וכך עשו רב אויא ורבה בר בר חנה זה לזה (כל אחד קטף ולא גילה לחבירו מהיכן הפירות).

*

אמרי חריפי דפומבדיתא: אמרו עיפא ואבימי בניו של רחבה מפובדיתא שאין איסור ערלה בחו"ל אפילו לא מדרבנן.

שלח רב יהודה וסיפר זאת לרבי יוחנן. שלח לו רבי יוחנן תשובה: את ה'ספק ערלה' בחו"ל מותר לאכול, אבל את ה'ודאי ערלה' תאבד. כלומר אפילו שמותר לקחת ודאי ערלה ולתת אותו לאדם אחר בלי לגלות לו שזה ודאי ערלה, שאז זה נהפך לספק ערלה אצל ההוא וכנ"ל - אבל בגלל שחריפי פומבדיתא מקילים בערלה אל תתן להם לעשות כן אלא תשמיד את הודאי ערלה.

בנוסף, תכריז על הפירות של המקילין שהם טעונים גניזה. כלומר אפילו שהם 'ספק ערלה' תחמיר עליהם שהם אסורים עד שיבררו שהם ודאי לא ערלה.

לא יהא לו נין ונכד משליך חבל כגורל ה': לצאצאים שלו לא יהיה חלק ונחלה בארץ ישראל (כאשר ישובו אליה מהגלות).

ואינהו כמאן סברוה: וחריפי דפומבדיתא כמו מי הם סברו?

קושיא: **ולא? והאנן תנן רבי אליעזר אומר אף החדש:** רבי אליעזר שבמשנתנו הוא רבי אליעזר הגדול, והוא אמר שלא רק ערלה וכלאיים נוהגות בחו"ל אלא אפילו החדש.

תירוץ: **תני חדש:** יש לגרוס בדברי רבי אליעזר רק 'חדש' בלי 'אף'. כלומר שהוא חלוק על תנא קמא לא רק בחדש אלא גם בערלה וכלאיים. דהיינו: א. ערלה וכלאיים לא נוהגות בחו"ל. ב. חדש כן נוהג בחו"ל.

*

קושיא: **א"ל רבי-זירא-ל רב אסי (נגרסת הגר"א) והתניא ספק ערלה בארץ אסור בסוריא מותר:** ואם ערלה אסורה הלכה למשה מסיני בחו"ל, איך התירו את הספק ערלה בסוריא (שהיא חו"ל)?

אישתומם כשעה חדא: רבי יוחנן השתתק ולא ידע מה להשיב כשעה אחת. ולאחר מכן הוא ענה: כך נאמרה ההלכה למשה מסיני שספק ערלה בחו"ל תהא מותרת.

*

לא קשיא כאן בכלאי הכרם כאן בהרכבת האילן: כלאי הכרם (חיטה ושעורה בכרם) אסורים בחו"ל מדברי סופרים, אבל הרכבה של אילן במין אחר אסורה בחו"ל מדאורייתא.

את חוקותי תשמרו: נאמר "את חקתי תשמרו בְּהִמָּתֵךְ לא תרביע כלאים שְׂדֵךְ לא תזרע כלאים וּבְגֵד כלאים שְׁעִטָּנָה לא יעלה עליך" היה צריך להיות כתוב 'ושמרתם את חוקותי', ומכך שכתוב להיפך "את חקתי תשמרו" משמע שתשמרו את החוקים שכבר חוקקתי. הם החוקים שנצטוו נח ובניו. ומה הם? ממשיך הפסוק "בְּהִמָּתֵךְ לא תרביע כלאים שְׂדֵךְ לא תזרע כלאים" (אבל כלאי בגדים לא נאסרו לבני נח, כי הלשון 'חוקותי' משמע שני חוקים והם הכתובים בסמוך – שיטה לא נודע למי).

מההיקש של כלאי בהמה לכלאי זרעים לומדים: א. כמו שכלאי בהמה נאסרו בהרכבה, כך גם כלאי זרעים נאסרו בהרכבת אילן באילן אחר. ב. כמו שכלאי בהמה נוהגים גם בחו"ל בגלל שזו חובת הגוף, כך גם כלאי האילן נוהגים גם בחו"ל. ומה שכתוב בפסוק 'שדך לא תזרע' ומשמע שדה שלך שהיא ארץ ישראל שקיבלת אותה מן השמים, ולא חו"ל – זה בא למעט 'כלאי זרעים', כלומר כלאי הכרם שאינם אסורים בחו"ל מדאורייתא (אלא רק מדרבנן).

רב חנן ורב ענן: הלכו בדרך וראו אדם אחד שזרע מיני זרעים ביחד. אמר רב ענן לרב חנן (ר"ש מדעסויא): בוא איתי וננדה אותו. אמר לו רב חנן: אין הלכות כלאיים

מחווירים (= ברורים) לכם! הרי כלאי זרעים לא נאסרו בחו"ל אפילו מדרבנן. (שלא כמו כלאי הכרם שנאסרו בחו"ל מדרבנן).

ותו חזיוהו להוא גברא: ועוד, הם ראו אדם שזורע חיטים ושעורים בכרם. א"ל רב ענן לרב חנן: בוא ננדה אותו. אמר לו רב חנן: אין הלכות כלאיים מאירות לכם! האם לא קיימא לן כרבי יאשיהו? שאמר שיכלאי הכרם' זה דוקא כאשר הוא זורע חיטה ושעורה וחרצן (ענבים) ביחד, ולא כאשר הוא זורע חיטה ושעורה בתוך כרם שכבר נטוע.

רב יוסף מערב ביזרני זרע: רב יוסף היה מערב זרעים שונים (ללא חרצנים) וזורע אותם. א"ל אביי: והרי כתוב במשנה שכלאיים אסורים בחו"ל מדברי סופרים!

א"ל רב יוסף: המשנה מדברת על כלאי הכרם, אבל כלאי זרעים מותרים בחו"ל. והטעם, משום שכלאי הכרם שאסורים מדאורייתא בהנאה בארץ - אסרו אותם חכמים בחו"ל, אבל כלאי זרעים שאסורים מהתורה בארץ רק בזריעה אבל לא נאסרו בהנאה - לא אסרו אותם חכמים בחו"ל.

הדר אמר רב יוסף: לאחר מכן חזר בו רב יוסף ואמר: אינו נכון מה שאמרתי שבחו"ל לא גזרו על כלאי זרעים, שהרי רב זרע את הגינה שהיתה לצורך התלמידים (כדי שיאכלו ממנה ירקות) כל ירק בערוגה נפרדת. ולכאורה הטעם שעשה כן כדי שלא יעבור על איסור כלאיים. ושם היה זה כלאי זרעים, והיה זה בחו"ל!

אמר ליה אביי: אם רב היה זורע את הירקות בערוגה אחת באופן שהתירו חכמים (חמש מינים בערוגה בת שישה טפחים כדלהלן) - היינו לומדים מכך שהוא חשש לאיסור כלאיים. אבל כאשר הוא זרע אותם ערוגות ערוגות - אין זה משום כלאים אלא משום נוי הגינה, או בכדי לא להטריח את השמש (= שמעא) שהולך ומביא מינים שונים של ירקות מהגינה, שלא יצטרך לחפש אותם אלא יזהה אותם בקלות.

E ערוגה של ירק שהיא בגודל של ששה על ששה טפחים, אפשר לזרוע בה חמשה מינים שונים של זרעונים ואין בכך איסור כלאים, וזה יתכן כשזרע ארבעה מיני זרעונים בארבע רוחות הערוגה חוץ מהקרקע, ועוד גרעין אחד באמצע.

[הסבר לדברים:] כשהתורה אסרה כלאים היא הקפידה על עירוב, כלומר שאסור שהמינים יהיו מעורבבים זה בזה אלא צריך שיהיה היכר ביניהם, אבל אין חשש אם

הם יונקים זה מזה, כפי שלמדנו בעניין כלאי הכרם שמותר לזרוע סמוך לגדר מצד זה חטה ומהצד השני גפן למרות שהם יונקים זה מזה מתחת לגדר, משום שהגדר מבדילה ביניהם. ולכן בנידון שלנו כשהוא זורע ארבעה מינים שונים בארבע רוחות הערוגה חוץ מהקרן, אף שהמינים יונקים זה מזה (= שהרי כדי שלא ינקו זה מזה צריך להרחיק ביניהם ג' טפחים) אין בזה משום כלאים, משום שיש כאן היכר גדול כיון שאין דרך לזרוע בצורה כזאת. אבל בין הזרע האמצעי לשאר המינים צריך להרחיק ג' טפחים כדי שלא ינקו זה מזה, משום שאין היכר ביניהם].

משנה: מטיבין לו: בעולם הזה.

ונוחל את הארץ: היא 'ארץ החיים' לעולם הבא.

גמרא: ורמינהי אלו דברים וכו': דוקא העושה מצוות אלו אוכל פירותיהם בעולם הזה, ולא בכל מצוה.

קושיא: מכלל דהנך אפילו בחדא נמי: לפי זה יוצא ש'אלו דברים שאדם אוכל פירותיהם בעוה"ז וכו' הכוונה אפילו אם עשה רק את מצוה אחת מתוך הרשימה הזו ולא קיים את שאר מצוות התורה, הוא יזכה לאכול פירות בעולם הזה. וזהו דבר שלא יתכן!

תירוץ: אמר רב שמעיה לומר שאם היתה שקולה מכרעת: אדם שיש לו מצוה אחת יתירה על זכויותיו - מטיבין לו בעולם הזה. אבל אדם שהוא מחצה זכויות ומחצה עוונות - לא מטיבין לו. אמנם אם יש לו ב'מחצה זכויות' אחת מהמצוות שבי'אלו דברים וכו' - המצוה הזו מכריעה את הכף כאילו יש לו רוב זכויות ומטיבין לו בעוה"ז.

קושיא: וכל העושה מצוה אחת וכו' ורמינהו וכו': בברייתא כתוב שמי שיש לו רוב זכויות - מריעים לו בעוה"ז כדי לנקות אותו מהעבירות שיש לו ויזכה לשכר מושלם בעוה"ב. ואילו מי שיש לו רוב עבירות - מטיבים לו בעוה"ז כדי שיקבל את שכרו בעולם הזה ויפסיד את העולם הבא.

תירוץ: אמר אביי: כוונת המשנה שלנו גם כן כך היא. כל העושה מצוה אחת יתירה על זכויותיו דהיינו שרובו זכויות - מטיבין לו בכך שמכינים לו 'יום טוב' לעולם הבא על ידי שיקבל יסורים בעולם הזה. ואילו מי 'שאינו עושה מצות אחת' דהיינו שרובו

עוונות - לא מכינים לו 'יום טוב' אלא 'יום רע' לעוה"ב, בכך שנותנים לו טובה בעוה"ז ומשלמים לו את שכר המצוות שעשה.

רבא אמר: משנתנו מתפרשת כפשוטה שמי שרובו זכויות מטיבין לו בעוה"ז ומי שרובו עוונות מריעין לו בעוה"ז, ואילו הברייתא שאמרה להיפך הולכת כשיטת רבי יעקב הסובר ששכר מצוה בהאי עלמא ליכא.

קושיא: ודלמא לאו הכי הוה: מנין לרבי יעקב שיקרה כזה מקרה, אולי באמת דבר כזה לא יקרה לעולם? והתשובה: שרבי יעקב ראה בעצמו מקרה כזה שקרה.

קושיא: ודלמא מהרהר בעבירה הוה: אולי הבן ההוא שלקח את הגוזלות הרהר באותה שעה לעשות עבירה ולכן הוא נענש?

תירוץ: מחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה: אם אדם רק חשב ולא עשה בפועל את העבירה, הקב"ה לא מחשיב את זה כאילו הוא עשה את המעשה ואינו מעניש אותו על כך.

קושיא: ודלמא מהרהר בע"ז: ועל מחשבת עבודה זרה הקב"ה כן מעניש.

תירוץ: איהו נמי הכי קאמר וכו': כוונתו של רבי יעקב היתה להוכיח מזה גופא, מדוע המצוה לא מגינה על המקיים אותה שלא יהרהר בעבירה?

קושיא: והא אמר רבי אלעזר שלוחי מצוה אין ניזוקין: ומדע ניזוק האיש ההוא שהביא את הגוזלות?

תירוץ: התם בהליכתן שאני: רבי אלעזר דיבר על היזק בשעת ההליכה לקיום המצוה שאז הוא מוגן, אבל לאחר שהוא קים את המצוה והוא חוזר הוא כבר לא מוגן.

תירוץ: סולם רעוע הוה דקביע היזקא: הסולם שם היה רעוע וזהו מצב ששכיח היזק, ובכזה מקרה לא סומכים על הנס. שהרי אפילו שמואל הנביא שנצטוו על ידי הקב"ה להמליך את דוד למלך, אמר לקב"ה שהוא פוחד ללכת מחשש ששאלו יהרוג אותו!